

Groepsdynamica als onderdeel van de verkennende klassenraad

De verkennende klassenraad in het begin van het schooljaar is een moment om aan brede beeldvorming te doen, in kaart te brengen wat de klas/leerling(en) nodig heeft/hebben en waar een aanpak tot afspraken en opvolging leidt.

Goed onderwijs aan alle leerlingen is inzetten op relatie-communicatie en didactiek.

Je begint vrijwel elk jaar weer met nieuwe groepen leerlingen, als mentor en als leraar. Groepsprocessen verlopen vrijwel altijd volgens een vast stramien. Voor deze verschillende fases kunnen jullie concrete lesactiviteiten uitschrijven voor jullie eigen schoolcontext. Je hebt als leraar veel invloed op de klas zodat ze de verschillende fases goed doorlopen, en daardoor een grotere kans op een 'goed werkbaar klas'. Dit voorkomt in een later stadium veel problemen met de klas en individuele leerlingen.

OPDRACHT 1

Neem een klas voor ogen:

Bevraag collega's welke activiteiten zij doen binnen een bepaalde groepsfase die de klas helpt om beter te functioneren?

OPDRACHT 2

Bespreek met je collega's wat je met de info wil doen? Waar wil je de info verzamelen? Hoe communiceren met elkaar, de leerlingen, de ouders?

GROEPSFASES	Wat is in deze fase belangrijk (zodat je naar de volgende fase kan en daar goed kan werken) ?	Welke activiteiten in onze lessen?	Sociaal – emotioneel leren
<p>Forming</p> <p>Elkaar leren kennen</p> <p>In deze fase komt de klas voor het eerst (weer) bij elkaar – ‘Wat is mijn relatie tot de rest van mijn klasgenoten?’</p>	<p>Wat wordt verwacht van mij en van ons allen?</p> <p>Met wie zit ik in de klas?</p>		
<p>Norming</p> <p>Leren hoe je met elkaar om moet gaan.</p> <p>Normen worden bepaald – ‘Hoe gaan we met elkaar om?’</p>	<p>Verantwoordelijkheid nemen en krijgen</p> <p>Regels van omgang</p> <p>Leren van respect</p>		<p>Verkennde klassenraad: onderwijsbehoeften van klas/leerlingen in kaart brengen</p> <p>Klasafspraken</p> <p>Training van leer-leefattitudes- tijd voor nemen</p> <p>Klasgesprekken(cirkelen)</p> <p>Feedback</p> <p>Praten over straffen en belonen</p> <p>Klassikaal een sociaal probleem voorleggen en samen discussiëren</p> <p>...</p>
<p>Storming</p> <p>Strijden om de macht</p>	<p>Opkomen voor mezelf</p> <p>Eigen belang vs groepsbelang</p>		<p>LO lessen: inzetten op relaties-wisselend leiderschap</p>

<p>Posities in de klas worden ingenomen. Tumultueuze fase.</p>	<p>Leren te botsen</p>		<p>Klasgesprekken-cirkelen</p> <p>Rots-water</p> <p>Leerlingen laten reflecteren op eigen handelen</p>
<p>Performing</p> <p>De groep gaat met elkaar aan het werk</p> <p>Bij een positieve groepsvorming zijn de leerlingen in deze fase productief. Mogelijk wordt deze fase niet bereikt wanneer de groep niet (goed) is begeleid. In dat geval stopt het proces.</p>	<p>Productief werken</p> <p>samenwerken</p>		<p>Werken aan projecten</p> <p>Sport en spel tijdens LO</p>
<p>Adjourning(evaluatie) adjourning</p> <p>Afscheid nemen</p> <p>Fase waarin duidelijk wordt dat het einde van de groepssamenstelling nadert.</p>	<p>'Uit elkaar gaan' hoort erbij</p> <p>Tevreden terugkijken</p>		

Groepsdynamica in de klas

Bron: www.schoolveiligheid.nl

Vanuit het perspectief van de leraar zetten we uiteen hoe je de groepsdynamica kunt sturen en de groepsvorming een positieve wending geeft. In iedere groep proberen mensen hun positie te bepalen. Dat is voor leerlingen in een klas niet anders. Als leraar kun je een belangrijke rol spelen door dit groepsproces actief te leiden. Op die manier ontstaat een veilige sfeer in de klas waarin jongeren zich prettig voelen en het beste uit zichzelf kunnen halen.

Groepsvorming verloopt in fases – Didactiek: acties van leraar om het proces goed te laten verlopen

Voor deze verschillende fases kunnen jullie concrete lesactiviteiten uitschrijven voor jullie eigen schoolcontext. Deze acties geven richting om concrete lesactiviteiten binnen elke fase te realiseren.

DIDACTIEK: Acties van leraar om het proces goed te laten verlopen
<p>Forming In deze fase komt de klas voor het eerst (weer) bij elkaar – ‘Wat is mijn relatie tot de rest van mijn klasgenoten?’</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Informatie geven ▪ Kennis laten maken ▪ Modelgedrag ▪ Beschermen - veiligheid
<p>Norming Normen worden bepaald – ‘Hoe gaan we met elkaar om?’</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Grenzen stellen ▪ Wegen aangeven: <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Hoe met elkaar in gesprek te komen ⇒ Hoe beslissingen te nemen
<p>Storming Posities in de klas worden ingenomen. Tumultueuze fase.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ieder is oké, rustig is oké ▪ Wegen aangeven om constructief tot een oplossing te komen
<p>Performing Bij een positieve groepsvorming zijn de leerlingen in deze fase productief. Mogelijk wordt deze fase niet bereikt wanneer de groep niet (goed) is begeleid. In dat geval stopt het proces.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Goede opdrachten ▪ Groepsprojecten
<p>Reforming (evaluatie) Fase waarin duidelijk wordt dat het einde van de groepssamenstelling nadert.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Realistisch zijn ▪ Procedures afspreken ▪ Lossen eindjes afhechten

De groepsvorming sturen

Als leraar stuur je het groepsproces door op het volgende te letten:

- Wees je bewust van de genoemde fases in groepsvorming.
- Wees je bewust van jouw rol. Een leraar is onderdeel van de groep en heeft hierin de leidersrol.
- Speel constant in op wat je ziet.
- Benader je groep positief.
- Storming \Leftrightarrow norming

Haal de norming-fase naar voren in de tijd. Draai dus actief de volgorde van storming en norming om. Door eerst bewust de norm samen met de klas vast te stellen, zal de storming-fase milder zijn. Het effect: minder probleemgedrag.

Voorbeelden van praktische sturingstips per fase

1. Tips voor de forming fase

Sta op de eerste dag in de deuropening en begroet iedereen. Geef de leerlingen een hand en maak oogcontact.

Maak jouw voornemen voor het jaar duidelijk. Bijvoorbeeld: 'Mijn voornemen is dat wij de leukste klas van de school worden.'

Laat de leerlingen hierna opschrijven hoe zij een leuke klas voor zich zien. Maak hiervan een top vijf en bespreek dit klassikaal. Willen de leerlingen ook dat de klas zo met elkaar omgaat? De uitkomst vormt de basis voor de omgang met elkaar.

Doe opdrachten om elkaar beter te leren kennen.

2. Tips voor de norming fase

Zoals hierboven staat uitgelegd, stuur je zodanig dat niet de storming fase op de tweede plek komt maar de norming fase.

Blijf letten op een respectvolle omgang met elkaar. Noem leerlingen bij hun naam en laat je interesse van tijd tot tijd blijken. Het is van belang dat iedereen elkaar steeds beter leert kennen.

Laat de klas gezamenlijk besluiten nemen. Dit bevordert samenwerking.

Benadruk in deze fase de overeenkomsten, niet de verschillen tussen de leerlingen.

3. Tips voor de storming fase

Het proces van het uitvechten van de posities in de groep zal milder plaatsvinden in het begeleide groepsproces, waarbij je storming en norming omdraait.

Als de hiërarchische strijd uit de hand loopt spreek je de leerlingen aan op de omgangsnormen die in de forming-fase zijn bedacht.

Geef positieve feedback bij goed gedrag.

4. Tips voor de performing fase

De kans is groot dat door juiste begeleiding een positieve werksfeer is ontstaan. Toch blijft het groepsproces kwetsbaar. Blijf vooral goed observeren wat er gebeurt op groepsniveau en speel hierop in. Ben bewust dat de fases niet altijd mooi elkaar opvolgen, tijdens een schooljaar kunnen gebeurtenissen de groepsvorming

5. Tips voor de reforming fase

Wanneer de groepsvorming prettig is verlopen voor de leerlingen kan het uit elkaar gaan lastig zijn. Een uitstapje of etentje is daarom in deze fase een goede afsluiting van het samenzijn.

De verschillende rollen bij groepsvorming

Ieder heeft op school zijn eigen rol om het groepsproces op een positieve manier te laten verlopen. Allereerst begint dat bij het goede voorbeeld van de schoolleiding aan haar medewerkers zelf. Heerst er onder de medewerkers een veilige sfeer? Ook de leraren vervullen een gezamenlijke rol, evenals de ouders van de leerlingen. Deze gezamenlijke inspanning is van groot belang.

De rol van de schoolleiding

Zet groepsdynamica op de agenda. Door aandacht voor dit thema ontstaat een veiligere sfeer waardoor minder pestgedrag kan ontstaan en beter gepresteerd wordt.

Laat de eerste kennismaking met klassen altijd gebeuren door de mentor (vo). Dit is de persoon die een stabiele basis biedt aan de leerlingen.

Organiseer gemeenschappelijke (informele) activiteiten voor de leerlingen (sportmiddagen, gezamenlijke maaltijden, open podia).

De rol van de leraren

Let erop dat jij onderdeel bent van de groep en dat je vanuit die rol een leiderspositie in kan nemen. Je rol is bepalend.

De mentor (vo) is leidend in het begeleiden van het groepsproces. Als mentor betrek je de andere collega's actief na de forming-fase bij het proces.

Blijf met elkaar in gesprek over wat groepsdynamisch gezien wordt in de groep. Jullie hebben samen de puzzelstukjes in handen.

De rol van de ouders

De ouders zijn verantwoordelijk voor hun kind. Het is daarom belangrijk om goed contact te onderhouden met hen als leraar. Laat op de ouderavonden blijken dat je aan de kant staat van hen en het kind. De ouders moeten weten en voelen dat gezamenlijk met de school wordt opgetrokken voor een veilig klimaat.

Sociaal emotioneel leren is het ontwikkelingsproces waarmee je fundamentele levensvaardigheden, SEL competenties verwerft. (Kees Van Overveld)

Schoolbrede preventie verwijst naar alle maatregelen die de school neemt om te voorkomen dat het gedrag van leerlingen zich op een negatieve manier ontwikkelt. Daarnaast is de school erop gericht om positieve gedragingen, gevoelens en gedachten te bevorderen.

5 SEL competenties:

1. Besef hebben van jezelf: je eigen gevoelens herkennen, kennen van triggers, zelfvertrouwen...
2. Zelfmanagement: impulscontrole, weten wanneer je hulp moet zoeken...
3. Besef hebben van de ander: empathie, gevoelens van anderen voorspellen...
4. Relaties kunnen hanteren: vrienden maken, druk kunnen weerstaan, coöperatief leren...
5. Keuzes kunnen maken: eerlijk onderhandelen? Verantwoordelijkheid nemen voor eigen gedrag...